

חינוך מבוגרים בישראל: מבט כללי

הרהורים על מצב חינוך המבוגרים: פרדוקס הגלוקליזציה (העולמקומיות)

איתן ישראלי

המאמר מציג את פרדוקס הגלוקליזציה (העולמקומיות) בחינוך מבוגרים. למרות המוסכמה הרווחת שיש לחבר בין הגלובלי לבין הלוקלי, חיבור כזה אינו אפשרי ואינו מתקיים. ניתנים לכך כאן הסברים אחדים. עקב אי היכולת לחבר בין הגלובלי והלוקלי נוצר תסכול גובר של שני היצדדים וייאוש מהשגת יעדים גלובליים בהקשר המקומי. המאמר עוסק בהגדרת הבעיות באור חדש; בטיבו של הפרדוקס; בכנסים העולמיים; בעולם הראוי ובחיים הראויים; ובשאלה מי וכיצד "יחנך" – פרדוקס ההכשרה בישראל.

הגדרת הבעיות באור חדש

למעלה מעשור מחלחלת בעולם וגם אצלנו ההבנה כי חינוך המבוגרים הגלובלי אוסף כוחות, מתארגן במבנים חדשים, מתממשות בו תאוריות פוסמודרניסטיות המתייחסות לכלכלת השוק ולמדיה האלקטרונית; הוא מגדיר מחדש את השכבות החלשות והעוני בכלל; מבליט את מקום הנשים במשחקי הכוח; מבדיל בין עיסוקי פרנסה לבין עיסוקי פנאי; ומזרים מחקרי התנהגות שאינם ממשיכים את התשתיות המדעיות הרווחות עד כה.

תהליך זה של גלובליזציה בחינוך מבוגרים, מושג המחליף את מושג היעולמיות' ובמידה פחותה את מושג היבינלאומיות', מתבטא בשתי תופעות מרכזיות:

ראשית, יצירת מערכת עולמית, פורמלית ובלתי פורמלית, של ארגוני החברה האזרחית הקשורים לחינוך מבוגרים. אלה אינם מוותרים על שיתוף פעולה עם ממסד המדינות, אבל עוקפים אותו בשל הוודאות שהממסד אינו יכול לפתור את הבעיות בניסוחן החדש. החברה האזרחית של חינוך המבוגרים היא גמישה יותר, פתוחה יותר לדעות ולפתרונות של הבעיות שהיא מזהה; שנית, באופן פרדוקסלי, המדינות ממעטות להיענות לצרכים של חינוך המבוגרים במקומותיהן,

איתן ישראלי הוא מוסמך האוניברסיטה העברית בחינוך ובעל תארי מוסמך ודוקטור בחינוך מבוגרים של אוניברסיטת קולומביה, ניו יורק. כ-30 שנה מרצה בכיר בבית הספר למדעי התזונה של האוניברסיטה העברית, בנושאים התנהגויות אכילה, הדרכה ותקשורת תזונתית. בין מייסדי ההתאגדות החדשה לחינוך מבוגרים בשנת 1964, ויושב ראש ההתאגדות בשנים 2006-2010. חבר ההנהלה האירופית של האגודה לחינוך מבוגרים בשנים 2009-2011. פרסומיו בחינוך מבוגרים הופיעו בגדיש ובביטאוניס בינלאומיים. israelie@agri.huji.ac.il

דהיינו במישור הלוקלי, אבל נענות לקריאות של חינוך המבוגרים הגלובלי, כשנושאים עולמיים הם על סדר היום והם בעלי כוח משיכה של אופנה וצרכים דוחקים כלל עולמיים.

מהן הבעיות המזוהות בתחום חינוך המבוגרים הלוקלי?

(א) דלות המימון;

(ב) אי השוויון המגדרי;

(ג) עוצמת אי-האוריינות (illiteracy) והיקפה;

(ד) הכנה לא מספקת ולא מתאימה לכניסה לתעסוקה ולהמשכיות בה;

(ה) התייחסות שולית לצורכי הלמידה של הגיל השלישי (שנות ה-60 וה-70 בחיי בני אדם) והרביעי (שנות ה-80 וה-90);

(ו) יוקר הפנאי;

(ז) אי ודאות לגבי מידת התועלת או ה'רווח' שבלמידת מבוגרים.

כל בעיה לעצמה, וצורך הבעיות כמכלול, מצויים בלב העשייה או המחדלים של הזירות המקומיות. זירות אלה הן, בראש ובראשונה, המדינה על ממסדיה, משמע משרדי הממשלה, והכוח המניע את המשרדים הללו הן תוכניות העבודה שלהם והתקציבים שלרשותם. במדינות המוכרות לכותב שורות אלה, המדינה אינה מסוגלת לתקצב את חינוך המבוגרים באופן ראוי, אפילו אם התוכניות הכתובות נראות מספיקות. לא רק התקציב דל, גם כוח האדם הפועל בתוכניות של חינוך המבוגרים אינו מקצועי, שלא בדומה להתמקצעות הנדרשת מעובדי ממשלה אחרים. לא זאת אף זאת: המטרות המופיעות מדי שנה בתוכניות משרדי הממשלה בתחום חינוך המבוגרים מוצגות שוב באותו ניסוח בשנה שלאחר מכן, בלא בדיקה מדוקדקת של מידת מימושו.

המדיניות המוצהרת, בכתב ובעל פה, בחינוך מבוגרים היא הבעה של משאלות לב ורצון טוב, אבל אינה מחייבת הלכה למעשה את המעקב אחר קידומן והצלחתן. המסקנה ממצב זה היא שחינוך המבוגרים, בהגדרתו הרחבה שכוללת למידה לאורך החיים והמבוססת על הזכות של כל אדם ללמוד, אינו במקום נכבד ברשימת העדיפות הלאומית ובסופו של דבר נדחק החוצה או הצידה. הזירה המקומית האחרת היא השלטון המקומי. במדינות המוכרות לכותב שורות אלה, השלטון המקומי על צורותיו השונות קשוב לצורכי אזרחיו ויוצר מדי שנה מערכת רחבה ומגוונת של למידת מבוגרים. גם כאן התקציב אינו מספיק, וכוח האדם אינו מקצועי דיו. שלא כמו בשלטון המרכזי, בשלטון המקומי המטרות ממוקדות באוכלוסיות מזוהות והתוצרים אכן נמדדים, אלא שהפעולות מושפעות באופן ישיר משיקולי תקציב ומפוליטיקה מקומית.

הזירה המקומית הנוספת היא החברה האזרחית. חברה זו מסועפת בארגוניה, במטרותיה, בתקציביה, בכוח האדם המפעיל אותה. מייחדים את ארגוני החברה האזרחית שעוסקים בחינוך מבוגרים שלושה אפיונים: התלהבות והתמדה; אריכות ימים; המצאתיות. ארגוני החברה האזרחית נספחים אל התוכניות של ארגוני השלטון המקומי או משלימים את ההיצע והארגון של אפשרויות למידה למבוגרים בחללי מקום וזמן.

הזירה המקומית הרביעית היא מגזר העסקים והמגזר הפרטי, שפעולתם בחינוך מבוגרים

היא לרוב יחידנית. לעתים חוברים יחד מפעלים וחברות לפרויקט תרבותי אופנתי, שהתרומה לו מניבה דעת קהל אוהדת, וזו מסייעת גם לעסקים. מגזר זה מציע תוכניות 'בגדול', משמע כינוסים וימי עיון, סמינרים וסיורים לימודיים, וקהלי היעד שלו הם לרוב פלח דק של השכבה החברתית-כלכלית-מקצועית הבינונית-גבוהה - ומעלה.

נסכם: הזירות המקומיות, הלוקליות, בממדים שונים של גודל ותקציב, אינן מצליחות להתמודד עם הבעיות של חינוך מבוגרים שמנינו לעיל:

1. **התקציב** אינו מספיק, ולמעשה הוא דל;
2. **המגדר** אינו סימטרי: בהשוואה לגברים, הנשים אינן במרכז האפשרויות המוצעות ללמידת מיומנויות יסוד וכשירויות המשך בהתאמה ליכולותיהן;
3. **עוצמת הבורות (או האי-אוריינות) והיקפה** אינם נשלטים בשום מדינה המוכרת לכותב השורות האלה, משמע, הפעולות שנעשות לצמצום האי-אוריינות לעולם אינן מספיקות;
4. **ההכשרה לתעסוקה** היא בקו עלייה, אלא שכוח האדם העוסק בכך אינו בא מתחום חינוך המבוגרים עצמו אלא מדיסציפלינות אחרות שלמידת מבוגרים אינה 'זורמת בעורקיהן';
5. **הגיל השלישי והרביעי** נהנים מאפשרויות למידה ייחודיות - רק אם כספם בידם;
6. **הפנאי** הולך ומתעצב אצל בעלי ההשכלה והיכולת הכספית למימונו; האוכלוסיות החלשות נמצאות בבידול מהאפשרויות הזוהרות.
7. **הוכחת התועלת והרווח שבלמידת מבוגרים נשאת** הבעיה המרכזית של שיווק חינוך המבוגרים בקרב הממסדים המקומיים.

טיבו של פרדוקס הגלוקליזציה (glocalization)

מהו פרדוקס הגלוקליזציה? האמירה 'חשוב גלובלית ופעל לוקלית' או 'חשוב עולמית ופעל מקומית' אינה ניתנת למימוש. אין העברה ישירה מהעשייה הגלובלית, שנפרט להלן, אל העשייה המקומית.

לפי הגדרת המילון, 'פרדוקס - דעה שהיא בניגוד גמור למקובל ולמוסכם, אמירה יוצאת דופן הסותרת (רק לכאורה) את השכל הישר. פרדוקסליות היא מצב שיש בו פרדוקסים, מצב של סתירות פנימיות'.¹ מהו אפוא הפרדוקס שאנו מצביעים עליו? אין סתירה פנימית בין שני המרכיבים, הגלובלי והלוקלי; הסתירה מתגלה באי האפשרות לממש את החיבור בין הגלובלי ללוקלי, בין החשיבה לפעולה המומלצת. לחיבור בין השניים הוציאו מוניטין אנשי הגלובליזציה, בהמליצם ליצור חיבור בין השינויים המהירים בגלובלי לבין המוכר והקיים בלוקלי. בדיעבד, הגלובלי מנוסח בהיגדים, בקביעות, בתביעות ובתוכניות פעולה הנראות טובות על הנייר אך אינן ניתנות למימוש בלוקלי. הפרדוקס הזה יוצר שני מצבים לא רצויים: האחד – תסכול נמשך

1 אי אבן שושן (תשמ"ח). המילון העברי המרוכז. ירושלים: קריית ספר, עמ' 575.

בקרב הלוקלי, על זירותיו, לגבי אי יכולתו לעקוב אחר ולמלא את המוצהר הגלובלי; השני – רגש אשמה שדוחף את הלוקלי לעבר דחיקת התחום של חינוך המבוגרים למקום שולי עוד יותר ממקומו העכשווי. שני מצבים אלה מסבירים, לדעתנו, את ירידת קרנו של חינוך המבוגרים בארצות הנמצאות תחת השפעתו הגוברת של תהליך הגלובליזציה. הפערים בין הרצוי לאפשרי גוברים ומיאישים.

הכנסים העולמיים: בלם - ברזיל; מלמו - שבדיה; ריו+20 - ברזיל

העולם עורך ויערוך כנסים בינלאומיים: על-מדינתיים, אזורים וגלובליים. שני הראשונים שבכותרת שלעיל התקיימו ב-2009 וב-2011, השלישי עומד להיערך בקרוב. שני הראשונים הם בתחום חינוך המבוגרים; השלישי הוא בתחום הסביבה עם חטיבה ממוקדת בחינוך מבוגרים. המשותף לשלושתם הם הקווים הבאים:

- א. היערכותם נעשית לפי תוכנית-אב לטווח של שנים רבות: מדי 12 שנים נערך הכינוס של Confintea, מדי 4-5 שנים הכינוס העולמי של ICEA ומדי 20 שנה הכינוס של ריו + 20;
 - ב. הם נערכים ומאורגנים על ידי שילוב של גופים ממסדיים עם אלה של החברה האזרחית, שהם בעלי אופי בינלאומי-גלובלי;
 - ג. הם מגישים ניירות בטרם כינוס, תוך כדי כינוס ולאחר כינוס, וכולם מתנסחים בלשון דומה, 'גלובלית', שקשה לעכלה וקשה לבצעה הלכה למעשה במישור המקומי;
 - ד. סיכומי הכינוסים מציעים תוכניות פעולה למדינות העולם, ואף נערכים מעקבים אחרי ביצוען. יש להזכיר שבמקביל לכינוסים האלה יש תוכניות מטעם אונסק'ו ל'שנה' או ל'עשור'. תוכניות אלה מוקדשות לקידום רמת ההשכלה בעולם, בדגש על טיפוח צעירות וצעירים. בא בהן לכלל ביטוי מעקב תקופתי שעושה גוף מיוחד, והתוצאות, בסופו של דבר, אינן תואמות את הכוונות הטובות. בדיעבד, השתתפת בכינוס עולמי אחד - השתתפת בכולם. ועדיין יש לכינוסים אלה כוח משיכה עצום, שכן נפגשים בהם עם מיטב ה'שחקנים' העולמיים ויוצרים קשרים חברתיים-מקצועיים שאין ערוך להם בהתנהלות הבינלאומית, ואף יוצאים מהם נשכרים בהתנהלות הלוקלית.
- נביא קטעים מתוך ההצהרות של הכינוסים העולמיים. הקטעים לא נבחרו באופן מגמתי: כל קטע מייצג את המסמך המלא שלו ולא צוטט במיוחד כדי להוכיח את טענתנו בדבר הסתירה הפנימית שבגלוקליזציה, משמע שמה שמובן ומוסכם בגלובלי, אינו מובן וממומש בלוקלי.

קטע 1: דוח של מעקב ראשון אחר הכינוס העולמי 6 CONFINTEA

(11 בנובמבר 2011) בעקבות הכינוס בבלם-ברזיל (2009)

לפניכם מידע חשוב שנתקבל מאונסק"ו וממעקב אחר קונפינטאה 6. חיוני שארגוני החברה האזרחית יהיו מעורבים בתהליך זה. אנו מבקשים שתפיצו את המידע ברמה הלאומית ומקווים שבכך נתקדם בסגור על הזכות של צעירים ומבוגרים לחינוך ונוכל לפעול לתמיכה בתהליכים אלה בפעולות ספציפיות, כגון:

- להמשיך ולהפיץ מידע על קונפינטאה 6 ועל ההתקדמות הנעשית בכל מדינה.
- לחלוק ניסיונות ועשייה מוצלחת, במיוחד יוזמות שאפשר לנקוט דומות להן במדינות אחרות.
- לפנות לוועדה המקומית של אונסק"ו בכל מדינה וכן למשרדי הממשלה המעורבים באופן ישיר יותר בחינוך של צעירים ומבוגרים.
- ללמוד כיצד מכינים דוחות לאומיים ואיך לוקחים חלק בפעולותיה של החברה האזרחית בתהליך זה. חשוב שהחברה האזרחית תתרום לפיתוח של דוחות לאומיים.
- לעקוב אחר ממשלות שמכינות דוחות לאומיים האמורים להישלח במועדים שנקב אונסק"ו – פברואר 2012.
- לפתוח מרחבי דיון כדי לשבץ בסדר היום הלאומי את חינוך הצעירים והמבוגרים.

הערות

CONFINTEA VI, הכנס העולמי לחינוך מבוגרים שנערך ב-2009 תוכנן ובוצע על ידי אונסק"ו וארגונים עולמיים העוסקים בחינוך מבוגרים בחברה האזרחית - שילוב כוחות אולטימטיווי. הכינוס פרסם תוכנית עבודה עולמית, המחייבת את המדינות ומזמינה את החברה האזרחית לשתף פעולה. התוכנית העולמית כללה הכנת דוחות התקדמות לאומיים בנושאים שנידונו ושהוחלט עליהם. הנושאים היו אלה המוכרים לנו ושכמותם נפרט במסמך הבא.

בדוח ראשון של המעקב, כשנתיים לאחר הכינוס בבלם-ברזיל, חוזרים ומבקשים את הנמענים לפנות, לעקוב, להפיץ, לדון, לעמוד על המשמר. מקור הסמכות של פנייה זו הוא כינוס הקונפינטאה השישי, ונקטת בה לשון של עשייה ודחיפות. נזכור כי גם חמשת הקונפינטאה הקודמים פעלו באורח דומה, הן בשילוב הכוחות הגלובליים בחינוך מבוגרים והן בחיוב של הכנת תוכניות עבודה לאומיות ומעקב אחר ביצוען. מה מאלה בוצע במדינות שאנו מכירים? מעט. הרובד הממסדי לא נשמע קולו. ארגוני החברה האזרחית המשיכו את הקיים, בשינויים לא מהותיים בתוכניות העבודה שלהם.

קטע 2: דין וחשבון על הכינוס העולמי של ICAE (מלמו - שבדיה, 14-17 יוני 2011).

מטרות הכינוס של המועצה הבינלאומית לחינוך מבוגרים:

- לספק מרחב משותף על מנת לאשר בעוצמה את הזכות ללמידה ולחינוך לכול במהלך החיים; להדגיש את הערך העצום שיש בחינוך ובלמידת מבוגרים המאפשרים לאזרחים לבנות עולם שראוי לחיות בו.
- לזהות את העדיפויות של למידה וחינוך במהלך החיים ולפתח הצעות לפעולה ברמה הגלובלית, האזורית והמקומית.

המשתתפים בכינוס

690 המשתתפים בתחום חינוך המבוגרים כללו: מומחים, פעילים, אגודות למידה, חוקרים, אנשי מעשה, אנשי מדיניות, וכן לומדים מ-80 מדינות באזורים: אפריקה, אסיה ואזור האוקיינוס השקט (הפסיפיק), אמריקה הלטינית והאיים הקריביים, אירופה, צפון אמריקה והאזור הערבי. הייתה השתתפות ערה מבתי ספר-גבוהים-לעם בארצות סקנדינוויה. מכלל המשתתפים בכינוס, 56% היו נשים והשאר גברים.

התוכנית

ב-14 ביוני נערכה התייעצות גלובלית של משרד המגדר של ה-ICAE. נאספו פעילים-ות פמיניסטים כדי לדון במשבר רב-הפנים: עלייתן של פרדיגמות חדשות ותפקידי חינוך המבוגרים בבניית עולם שראוי לחיות בו. בהתייעצות זו מופו ההקשר העולמי וההשתמעויות המגדריות. גם ארבעת הנושאים המרכזיים של הכינוס נידונו מנקודת המבט הפמיניסטית.

בערב הפתיחה של הכינוס נערכה קבלת פנים מטעם בוגרי הקורסים של האקדמיה של

ה-ICAE לסנגור על למידה במהלך החיים IALLA.

ואלה ארבעת הנושאים המרכזיים של התוכנית:

1. חינוך מבוגרים כזכות וכמקצוע – מעקב אחר ההסכמים הבינלאומיים: MDG (תוכנית העשור של אונסק"ו), EFA (חינוך לכולי של אונסק"ו), CONFINTEA.
2. חינוך במהלך החיים בעולם של אקלים משתנה.
3. זכות לעבודה הוגנת, הכרוכה בזכות ללמוד.
4. חינוך מבוגרים עממי בנוסח הנורדי-סקנדינווי והאתגרים העולמיים.

הערות

1. הכינוס הזה היה מפגש רב רושם, ניכרו בו עוצמה והתעלות של מחנכי מבוגרים מרחבי העולם. המועצה הבינלאומית הביאה יותר מכפול משתתפים בהשוואה לכינוס העולמי הקודם בניירובי, קניה ב-2007. אנו, שהשתתפנו במרבית הכינוסים הללו, מצאנו שאזורים חדשים תפסו את מרבית המקומות, בעיקר ארצות דרום אמריקה ואפריקה. גם מאסיה עלו קולות ברורים; הנשים התמקמו במרכז; צפון אמריקה בלטה במיעוטה. זוהי 'תמונת הרעש' בראשית האלף השלישי.
2. המטרות הראשיות של הכינוס מוכרות היטב: הזכות שיש לכל אדם ללמוד, העדיפויות של למידה במהלך החיים, שחרור האזרחים מכבלי האי-אוריינות, פעולה משולבת בשלוש הרמות: גלובלית, אזורית ומקומית. מטרות דומות הועלו בכינוסים הקודמים.
3. בהכנת התוכנית השתתפו פמיניסטיות, ובערב הפתיחה הופיעו בוגרי קורסי ההכשרה של ה-ICAE. אלה היו דמויות חדשות, צעירות ברובן, רוטות בדיבור ולבושות בססגוניות. בזה כוחו של ה-ICAE, גם אם בהנהלה העולמית החדשה נבחרה מנהיגות של גילאי הביניים.
4. ארבעת הנושאים המרכזיים חדשים בניסוחם ובכוחם:
 - א. המעקב אחר התוכניות העולמיות אמור לתאר את הנעשה, ויש בו תביעה מוצקה למתן דין וחשבון על עשייה ואי עשייה;
 - ב. המעורבות בנושא האקלים היא צעד ראשון של תביעה להכרה בחינוך המבוגרים ככוח משמעותי בקידום מטרות גלובליות חברתיות-כלכליות מובהקות, כמו פיקוח על שינויי האקלים. זוהי הטחת אגרופו על השולחן בתביעה לשותפות גלובלית בנושא זה;
 - ג. הקישור בין הזכות לעבודה לבין הזכות ללמוד הוא ניסוח חד ותובעני, כמוהו שמענו בכינוסים של העשור החולף;
 - ד. מורשת סקנדינוויה בתחום השכלה עממית, חינוך ליברלי למבוגרים, לפי מיטב המסורת של הבישופ גרונטוויג.
5. נחזור לטענתנו המרכזית לגבי הפרדוקס - מה מכל מה שהובא לעיל ניתן ליישום מקומי? במקומות המוכרים לנו, מעט מחנכי מבוגרים באים לכנסים הבינלאומיים; רבים יותר מגיעים למפגשים המקומיים. מארבעת הנושאים המרכזיים, שניים רלוונטיים למדינת ישראל – הקשר בין עבודה ולמידה, והמורשת הסקנדינווית. שתי המטרות הגלובליות הראשיות נראות ונשמעות חוזרות על עצמן זה שנים בזירות המקומיות. השאלות הבוררות בזירות אלה חוזרות אל היחיד ואל אוכלוסיות של יחידים, הזקוקות ללמוד ואין להן אמצעים מספיקים. בחזור מחנכי המבוגרים מהכינוס המלהיב שבדיה, הם פוגשים מחדש את ההקשרים הסביבתיים הייחודיים שלהם, ואין בידם ארגז כלים חדש 'להפוך' את המציאות.

קטע 3: מבזק דין וחשבון: 'טוב ללמוד בכל עת' – הכינוס הסופי על מימוש תוכנית הפעולה האירופית של למידת מבוגרים (7-9 במרס 2011, בודפסט)

בבודפסט התכנסו 350 מחנכי מבוגרים מ-35 מדינות, כולל שותפים בינלאומיים וגלובליים, חברי המגזר החברתי והמגזר הפרטי, שותפים חברתיים ונציגי הממסד הציבורי.

הכינוס ציין שלוש שנות שיתוף פעולה אירופי אינטנסיבי בתחום של מדיניות בלמידת מבוגרים, תוך ניסיון לסקור את מימוש תוכנית הפעולה של למידת מבוגרים. המטרה הייתה לזהות את האתגרים העיקריים הניצבים בפני למידת מבוגרים בשנת 2020, ולהפיק רעיונות מבעלי עניין לגבי הצרכים והפעולות של העתיד.

פה אחד ציינו המשתתפים את ההצלחה של קידום תוכנית הפעולה של למידת מבוגרים, בצורות השונות ובמדינות השונות, למרות השוני בתפיסת חינוך המבוגרים. הם העידו על הערך של פלטפורמה משותפת ואבני דרך לביצועה, ככלי לדיון עם המנהיגות הלאומית הממסדית. קבוצות הדיון בכינוס דיווחו על שלוש שנים אינטנסיביות של שיתופי פעולה בין המדינות החברות בקהילה האירופית. האקלים של למידה הדדית לשם שיפור המדיניות והעשייה התייצב ונמשך.

משתתפי הכינוס הסכימו כי למידת מבוגרים תורמת באופן משמעותי לעיסוק באתגרים המרכזיים של החברה. ביניהם: העלאת רמת הידע, המיומנויות והכשירויות אצל כל האוכלוסייה כך שישמשו מרכיב חיוני אצל האנשים בתגובה למשבר הכלכלי, לשינויים הדמוגרפיים, להגדלת האוכלוסייה המגיעה לגיל השלישי ולהגברת ההגירה.

- נמנו המכשולים בעבודת חינוך המבוגרים והוצעו הצעות מעשיות לגבור על מכשולים אלה:
- סיוע למעוטי מיומנויות והשכלה לרכוש את הכשירויות לחיים ולעבודה, ותחילה מיומנויות היסוד: קריאה וכתיבה, חשבון ומיומנויות דיגיטליות.
- יצירת שירות מתוחכם של ייעוץ, כדי להבטיח שהלומדים המבוגרים יעשו את הבחירות הנכונות, ימצאו את ההצעות הנכונות ויתכננו את חייהם לטווח ארוך.
- תגובות ממוקדות ('מעשי חייטי') לצורכי הלימוד של היחידים, הנתמכות במגוון של שיטות הוראה והדרכה יחד עם ICT ומבוצעות בידי מורים ברמה גבוהה - כדי להדריכם בתרבות הידע.
- הקמת מרכזי למידה, קהילות למידה ואזורי למידה, בקשר חזק עם רשתות חברתיות שיינתנו ללומדים המבוגרים מקום יותר חשוב בקהילותיהם; שיתופי פעולה לאורך ולרוחב של השחקנים החברתיים המקומיים, בתמיכת המגזר הציבורי.
- תמיכה מסיווית של מוסדות החינוך הגבוה בתפקיד הכפול של היפתחות ללומדים המבוגרים ועשיית מחקר וניתוח של המגזר הלומד.
- יצירת מסד ידע על המגזר של המבוגרים הלומדים.
- פיתוח מסלול מקצועי של מחנכי מבוגרים, שיקבע ויבטיח רמה גבוהה של הוראה.
- יצירת מגזר חדש של 'למידה לאורך חיים ארוכים', המיועד לזקנים פעילים, בריאים ועצמאים, שיאפשר קשר בין-דורי ללמידה ולסולידריות ועשיית שימוש בהון התרבותי

והחברתי של אנשים זקנים בנוסף להון האנושי שלהם.
לגבי העתיד - 2020 – נמנו וגמרו שיש להמשיך את העבודה על תוכנית הפעולה שהחלה ב-2007,
כדי להבטיח את הערך והתועלת של למידת המבוגרים לחברה.

הרהורים

קטע זה שונה מקודמיו. יש בו 'מקומיות' רבה יותר מקודמיו; יש בו שביעות רצון של משתתפי הכינוס האירופי; יש בכינוס נציגים של כל המגזרים; יש תוכנית פעולה כתובה ומסודרת שמשמשת פלטפורמה לפעולה ולמעקב. והנה, הסיכומים וההמלצה מוכרים היטב, כמעט ללא חידושים ביחס למה שלמדנו ועשינו בשנים שחלפו. הרגשת הלכידות של המשתתפים מתבטאת בנוסח הכתוב. הנה מה טוב חלקם של האנשים הללו שהתכנסו בבודפשט המעטירה בשלהי החורף. הם רוצים להמשיך מה שעשו, עם תיקונים אחדים, עד לשנת 2020. לדעתנו, הסיבה היא שהפרדוקס הגלוקלי אינו פועל כאן. יש מדיניות אירופית שנבנתה בשיתוף פעולה; יש שוני רב בין המדינות, אבל מחנכי המבוגרים חשים סולידריות מקצועית חזקה. הם עשו ומוכנים להמשיך לעשות, בלא הרגשה של חוסר אונים או של טפיחה על השולחן. סביר שאלה הם תנאים הכרחיים לעשייה מוצלחת ומספקת בחינוך מבוגרים.

קטע 4: דיון הכנה לכינוס העולמי ריו + 20 (נובמבר-דצמבר 2011)

ריו + 20 הוא אירוע עולמי העוסק בסביבה ושימור. הוא אמור להתקיים ביוני 2012. חלפו 20 שנה מאז הכינוס הקודם בריו, ומכאן שמו. המועצה הבינלאומי לחינוך מבוגרים (ICAE) החליטה להיות מעורבת בהכנות לכינוס מנקודות המבט של למידת מבוגרים והזמינה את חבריה באזורי העולם להביע את דעותיהם. זה היה סמינר וירטואלי, שבו מחנכי מבוגרים דנו בשאלות חיוניות של סדר העולם - להיות בתוך הגלובאלי באופן ישיר ודעתני.

'אנו במסגרת פורום חברתי תמאטי שנערך ב-24-29 בינואר 2012 בפורטו-אלגרה, בנושא 'משבר קפיטליסטי וצדק סביבתי', כהכנה לפסגה של ריו+20. המטרות של הסמינר הווירטואלי שקדם לפורום היו:

א. להציג ניתוח ולהצביע על הקשר של חינוך צעירים ומבוגרים עם הנושאים המרכזיים של ריו+20;

ב. לחשוב מחדש על צורכי הלמידה בעולם שראוי לחיות בו, בשעה שההנחות משתנות;

ג. להגדיל את האפשרות ליצירת חבירה בין הרשתות והתנועות הקשורות לזכות ללמוד לבין הארגונים האחרים של החברה האזרחית, לצורך נקיטת פעולות משלימות המכוונות לשינוי חברתי;

ד. לתת מקום וירטואלי לקבוצה החינוכית המכינה עצמה לכינוס ריו + 20 וכן לאלה שלא ישתתפו בפסגה.

הבזק

'פריצה' זו של ה-ICAE לתוך הדיון הגלובלי המרכזי אינה יחידה ואינה חדשה. אנו מביאים את הדוגמה הזאת כדי לראות לאן אנו, מחנכי המבוגרים, מרחיקים לכת אל הגלובלי ואולי מתרחקים מעיסוק דחוף בבעיות החיוניות והייחודיות שלנו.

עולם ראוי וחיים ראויים

שיאו של הכינוס העולמי בשבדיה היה ההצהרה המסכמת. היא נתנה ביטוי לכותרת של הכינוס: 'עולם שראוי לחיות בו'. ההצהרה אינה תוכנית הפעולה של המועצה הבינלאומית לחינוך מבוגרים לשנים הבאות, שכן תוכנית אסטרטגית נבנתה ואושרה אף היא. חשוב היה למארגנים שהצהרה במושב האחרון של הכינוס תתקבל פה אחד. (במושג זה גם נבחרה ההנהלה החדשה.) זוהי הכרזה על הקשר שבין העולם, חיי אדם ולמידת מבוגרים. ניסוח כזה מופיע במרחב הייחודי של 'רוחניות', שבו מדובר תדיר על היחיד והעולם ומה שנמצא מעבר לחיי היחיד והעולם.

קטע 5 : הצהרה של האסיפה העולמית השמינית של ה-ICAE:

עולם שראוי לחיות בו (17 ביוני 2011)

עולם שראוי לחיות בו הוא זה ששנים וגברים יכולים לחיות בו בכבוד; מסוגלים לנהל חיי אזרחות פעילים; הם בעלי זכות ליצור, ללמוד, לחשוב ולפעול באופן ביקורתי. זהו עולם שכל אחד בו יכול לבטא ולהשמיע את דעתו, בהקשר שמקדש את ריבוי הדעות והגישות (plurality) ופיתרון בדרכי שלום של קונפליקט - כאבן פינה של הדמוקרטיה. עולם שיש לאל ידם של כל הנמצאים בו ללמוד מההבדלים בחברה שבה הם חיים, לחזק את הסולידריות ואת בניית הקהילה ולחפש את המקום שבו יכול כל אחד להשתתף באופן שוויוני בחיי הציבור.

עולם שראוי לחיות בו הוא זה שכלכלת העולם מתפקדת בו לטובת רווחתם של גברים ונשים, שבו יש שיתוף מתוך חופש ובכבוד ובו יש לאל ידם של אנשים לפתח את הפוטנציאל המלא שלהם וליהנות מהרווחים של הישגים משותפים אלה.

עולם שראוי לחיות בו מודע לצורך לשנות באופן משמעותי את הדרכים שבהן אנו מייצרים וצורכים; נעשה בו שימוש בטבע כהון שינוצל לשם המשך הצמיחה הכלכלית; האזרחים בו עומדים על המשמר וצופים קדימה, הן גלובאלית והן מקומית; ויש בו אנרגיה נקייה ובטוחה הנשמרת עבור הכול.

עולם שראוי לחיות בו כולל עמדה הוליסטית המכירה בתלות הגומלין שבין הסביבה, החברה, התרבות והכלכלה, ומציבה אתגרים הדורשים חלוקה כללית של אחריות - ברמה המקומית, האזורית, הלאומית והגלובלית.

עולם שראוי לחיות בו הוא מקום שבו 'ההצהרה האוניוורסלית על זכויות האדם' חייבת לחול על כל הנשים והגברים החיים במדינה אחת או המהגרים ברחבי תבל. זהו עולם שבו שוררים השוויון והצדק החברתי, ואלה מסלקים את כל צורות האפליה. זהו עולם שבו משיגים שוויון אמיתי, הכרה וחלוקה מחדש. עולם שהוא רב תרבותי, שהוזהר והעושר שבו עולים בקנה אחד עם הריבוי, ויש בו הכרה בזכויות הלשוניות של העמים.

עולם שראוי לחיות בו הוא מקום שבו ילדים ומבוגרים נהנים מן הזכות לקרוא ולכתוב. בעולם כיום יש שבעים מליון ילדים, בעיקר בנות, שאינם מבקרים בבתי ספר, וחיים בו מיליארד מבוגרים, בעיקר נשים, ללא סיכוי ללמוד לקרוא ולכתוב. אנו זקוקים למחויבות לשינוי דחוף. בעולם שראוי לחיות בו יש כלכלה עולמית, הפועלת לאור ערכים ומכירה בכלכלה הלא פורמלית שבה נשים במספרים גדולים פעילות בעבודת טיפול ומתפקדות כמחנכות לילדיהן. זהו העולם שעבודת טיפול היא באחריות משותפת של הממשלות, העסקים והמשפחות, וכן שהתוכניות החינוכיות בו מסייעות להתגבר על הסטראוטיפים ועל חלוקת העבודה המגדרית.

עולם שראוי לחיות בו הוא עולם רב פנים הנשמע לכללים של האומות המאוחדות ושהממשל בו נמצא מחוזק על ידי השתתפות משמעותית של החברה האזרחית הגלובלית והמקומית. עולם שראוי לחיות בו זקוק לרמה גבוהה של ניסיונות למידה, מחנכים מיומנים הנהנים מתנאי עבודה יותר טובים, נשענים על התנסויות עשירות מכל חלקי העולם, כולל חינוך עממי, חינוך פמיניסטי וחינוך לשם שינוי.

עולם פעיל כל כך בלמידה, המועשר על ידי למידה הדדית וחוצה גבולות, נדרש כיום יותר מאי פעם. עם זאת, הוא אינו יכול להתממש ללא השתתפות מלאה והנעה של החברה האזרחית.

ניצוצות

ההצהרה אינה מסתיימת כאן. החלק השני שבה כולל פירוט לגבי הפעולות שיש לעשות. בטרם נחזור אל החלק השני, הרי ניצוצות אחדים של מחשבה ותגובה. ראשית, ההצהרה כורכת יחד את הגלובלי והמקומי. המרכיבים של העולם שראוי לחיות בו משתרעים, מתקיימים ונדרשים להתקיים בשני 'עולמות' הללו. ההסבר המתבקש הוא שהחזון המקיף הזה, הנוגע בשורשי ההווה האנושית כיום, הוא ללא גבולות.

שנית, בעולם שראוי לחיות בו יש אנשים וגברים, ילדים וילדות, שיטות כלכלה שונות, ריבוי תרבויות, סטראוטיפים, ערכים וכללים, תוכניות חינוך, למידה ללא הרף. יש בו הכול בכול, והחזון הוא לעשות סדר, גלובלי ומקומי כאחד. הסדר שיש לעשות ניתן לביצוע בראש ובראשונה כשיש מצבי למידה, הזדמנויות למידה, מורים מתאימים ותנאי למידה נוחים.

חינוך מבוגרים הוא התנאי המאפשר זאת, ומקומו מרכזי, מקיף, כוללני. מול החזון הזה המצב העכשווי בעולם כולו הוא בהיפוך לחזון: חינוך המבוגרים דל במשאביו, שולי ודחוק.

כיצד מתגברים על הפער הענקי הזה? נקרא את החלק השני של ההצהרה. אנו המשתתפים בכינוס הזה מצהירים כי חינוך ולמידה הם זכות אנושית בסיסית, המאפשרת

את המימוש של הזכויות האנושיות האחרות. אנו מחויבים לוודא שזכות זו תהיה מציאותית ושייהנו ממנה מבוגרים וכן צעירים שמחוץ לבתי הספר, בכל העולם. אנו מכירים בכך שהרבה נעשה בפעולה בינלאומית. ה-MDG (יעשור להשכלה), EFA (חינוך לכולי ובעיקר לצעירות), CONFINTEA – אלה קשורים זה בזה, אבל חסרה לכידות ורציפות בביצוע ובמעקב. אנו מחויבים להשגת התוכניות הללו ונמשיך להיות מעורבים בסגור עליהן. אנו קוראים לארגוני החברה האזרחית לבדוק את עשייתם, ליצור אסטרטגיות שיטפחו את הדרכים החדשות של החיים ואת הסולידריות החדשה של הכלכלה והאקולוגיה; לדון כיצד ייתכן עולם אחר, שבו לכולם יש נגישות לאנרגיה נקייה ובטוחה – כדי להגיע למודעות קריטית הנדרשת לשם שימור הפעולה לאקלים צודק.

אנו תובעים שמדינות, סוכנויות האו"ם וארגונים אחרים, יכירו בכך שהעוני וההדרה החברתית קשורים לאי שוויון מולד, והמתבטא ומתחזק עקב חלוקה לא שווה של אספקת למידה. הדרה חברתית אינה רק הדרה מאפשרויות למידה אלא גם הנצחה של הרכיית ידע, אשר מדירה נגישות לסוגים של ידע. בעולם שראוי לחיות בו, הנגישות לכל צורות הידע היא פתוחה ודמוקרטית, ואנו קוראים למדינות לפתח תוכניות פעולה בכיוון זה.

אנו קוראים למדינות להבטיח את הזכות ללמוד לאנשים צעירים ומבוגרים, במיוחד הזכות הבסיסית של השכלת יסוד, ללא אפליה; לתת לזכויות אלה את המעמד החוקי ולהקצות משאבים הנדרשים למילוי מלא שלהן. זו העדיפות הדחופה מכול.

אנו דורשים שהכנת מדיניות ללמידת צעירים ומבוגרים לא תיחשב הוצאה נוספת, תוספת למדיניות חינוך, אלא חלק חיוני של הפתרון לאתגרים הניצבים בפני האנושות כיום. אנשים ללא נגישות להזדמנויות למידה זקוקים לתמיכת המדינה ולתשתית מתאימה לחינוך מבוגרים. תשומת לב מיוחדת יש לתת לתוכניות המבטיחות שוויון בהבעת דעה, הכרה, ייצוג והעצמה לנשים כאזרחיות עצמאיות.

אנו מזמינים את המדינות להכיר מקרוב את תוכניות החינוך למבוגרים בארצות סקנדינוויה, ולהכיר בהשפעה של תוכניות אלה על הבריאות, הסביבה, על חינוך רב-דורי, אזרחות ואיכות חיים. למבוגרים יש הזכות להיות מיודעים היטב ולהבין את השינויים המשפיעים על חייהם ועל החברה הרחבה; ולהשתתף באותם שינויים ולעצבם. ללמידה יש כאן תפקיד מכריע.

אנו מציעים למדינות, לאיגודים מקצועיים, למפעלים ולשחקנים חברתיים לחבר את פעולותיהם הקשורות לעבודה עם מדיניות חינוכית, כדי להעצים את התפקיד שלמידה יכולה למלא בשינויים הטכנולוגיים והתעשייתיים ולמנוע את האיום על מתן עבודה הוגנת לכול. מדיניות זו צריכה להתייחס להדרה, שכבר קיימת, של קהילות חלשות. השינויים מעלים דרישות חדשות לאפשרויות לימוד לכל גבר ואישה בשוק העבודה, כשמשורות ישנות מוחלפות בטכנולוגיות ובדרכי עבודה חדשות. עליהם להכיר בכך שמימוש מקיף של ריבוי הפנים של למידה ייצור מקומות עבודה יותר יעילים ומתקיימים, התורמים באופן משמעותי לזכות לעבודה הוגנת לכול.

בהקשר של עבודה ולמידה, אנו מבקשים ממדינות לקחת בחשבון את ההרחבה המסיווית של ההגירה. המהגרים הם אנשים הנמלטים ממשטרים מדכאים ומחפשים מקום למחיה או מקום עבודה הוגן. אנו מזמינים את האו"ם ואת סוכנות העבודה הבינלאומית לעקוב אחר מימוש מלא של זכויות המהגרים ומשפחותיהם.

אנו קוראים למדינות ולסוכנויות האו"ם: א. לספק את הצרכים החינוכיים של המדינות בדרום האוקיינוס השקט הנמצאות מתחת לקו המים ובסיכון גבוה להצפה; ב. להכין פורעי חוק לשילוב מחדש בחברותיהם; ג. לאפשר לנשים העובדות בטיפול וכן לגמלאים לממש את הפוטנציאל המלא שלהם על ידי יצירת תנאים לשינוי במשפחות ובתרבות באופן שיאפשר השתתפות במרחב הציבורי. למידה היא המפתח לכל שינוי.

אנו קוראים לאונסק"ו לעקוב אחר המימוש של הצהרת בלם-ברזיל מ-2009 וקוראים למדינות לדווח על הישגיהן בתוכנית הפעולה שאומצה בשנת 2009; להיות מעורבים מעורבות מלאה בארגוני החברה האזרחית; ולהפיץ דוח זה ברחבי העולם.

בעקבות

החלק השני של ההצהרה מזמין את המדינות, האיגודים המקצועיים, ארגוני החברה האזרחית, מפעלי התעשייה והשחקנים החברתיים להיות ערים, להפעיל תוכניות חינוך, להגן על החלשים, להתאים את שוק העבודה ולממש את הזכות ללמוד לאור השינויים הטכנולוגיים והתרבותיים. כל אלה – ברחבי העולם. האם ההצעות המפורטות מקדמות את סדר היום המקומי? ואם כן, במה? דומה כי עדיין אנו שרויים בניסוח בלתי מחייב, גלובלי, שמרחיק את הקוראים מהתחייבויות חדשות. הקריאה למעקב עולמי אחר מימוש תוכנית הפעולה של בלם-ברזיל אינה עומדת במבחן המציאות אצל הרוב המכריע של המדינות.

נוסיף כי הכינוס הזה הוציא לאור תוכנית פעולה מפורטת, שלא נביא כאן. אנו מזמינים את המעוניינים לדון יחד עמנו בתוכנית הפעולה ובמימושה במרחב הזירות המקומיות.

מי וכיצד 'יחנך'? – פרדוקס ההכשרה

ההוכחה הבולטת, לדעתנו, של פרדוקס הגלוקליזציה היא בנושא של הכשרת מחנכי המבוגרים.

קטע 6: 'מבוא להכשרת עובדים ללמידה וחינוך מבוגרים' מאת כותב השורות האלה (מאמר בכתובים מאוקטובר 2010)

בנייר אחר, 'למידה וחינוך מבוגרים – מצב העולם', טענו כי יש פער גורלי בין הדיסציפלינה של למידת מבוגרים לבין העשייה; פער בין התאוריה לבין הפרקסיס. הדיסציפלינה, היינו המחקר, הכתיבה והדיון יוצרים עולם של מונחים ומושגים, תאוריות של התנהגות ולמידת מבוגרים והצעות אינסוף מה לעשות וכיצד לעשות - כדי לקדם תחום הנתפס כמעט בכל מקום בעולם כתחום שולי בכל הנוגע לתקצוב ולהכשרת עובדים. במילים אחרות, הדיסציפלינה פורחת, אבל העשייה מדשדשת ואינה מסוגלת להשיג את היעדים המנוסחים כה יפה על ידי אנשים כה רבים ובסיוע כינוסים בינלאומיים ללא ספור.

ואלה הכישלונות שהכול מסכימים שאנו לוקים בהם:

1. הכישלון הטרגי להביא ללימודים את האוכלוסיות הבוגרות (מגיל 20 עד סוף החיים) הנזקקות ביותר.
2. כישלון ענק בגיוס משאבים כספיים בכל ארץ ובגופים בינלאומיים, משאבים שיממנו את הלמידה לאנשים הנזקקים ביותר.
3. הכישלון לסייע ללומדים הנזקקים ביותר להשתלב במעגלי התעסוקה, האזרחות הפעילה וסדר החיים המאוזן – שבהם ניחנו האוכלוסיות הזוכות בכל הקופות.
4. הכישלון לשכנע כל מדינה וכל ארגון כי למידת מבוגרים היא הפעילות המשתלמת ביותר לשם קידום החברה בכללה, צמיחת ההון האנושי החברתי, הכלכלי והמדינתי.
5. הכישלון הנובע מן הפער המכאיב בין מסמכים כתובים ונידונים של מדיניות לאומית ללמידה לאורך החיים ויצירת חברה לומדת, לבין מידת השכנוע של בעלי העניין שאכן זה הדבר שיש לעשותו, לקדמו ולהתמיד בפיתוחו.

הסברים אפשריים לכישלונות

- קומץ בלבד של בעלי מקצוע עוסק בניסיונות בלתי נלאים למצוא תשובות לאי-ההצלחות שנמנו שלעיל. האקדמיה אינה מעוניינת בנושא, הממסד מצמצם, ארגוני החברה האזרחית אינם מיודעים, המגזר הפרטי והעסקי מציע אפשרויות למידה רבות לעובדיהם - בני המזל והכישורים – בלבד.

- כשמדובר באוכלוסיות הנזקקות ביותר, חינוך מבוגרים אינו תחום בודד בכישלונותיו. הוא מצטרף לתחומים אחרים, כמו העבודה הסוציאלית והעבודה הקהילתית, הלוחמים בעוני ובאי השוויון החברתי. המשותף לאלה הם מדיניות חברתית ואזורית הלוקה בהתייחסות התקציבית והעניינית המתעלמת כלפי החלשים, המודרים, השוליים, הזרים, הנשים והזקנים.
- הדעת נותנת כי המגזר החברתי בכללו היה חייב להיערך ולשתף פעולה כדי לשנות את המדיניות החברתית הלאומית. אולם, בדיעבד, כל תחום לוחם על סיפוק צרכיו וחושש שמא שיתוף הפעולה יהיה על חשבוננו.
- ההסבר החשוב ביותר, לדעתנו, הוא אי כשירות של העובדים העכשוויים בתחום הלמידה וחינוך המבוגרים, בעולם וכן בישראל. הכשרת עובדים בישראל נעשית כיום בצמצום רב, ואין בכוח בוגרי ההכשרה כדי לשנות את התמונה הארצית על כישלונותיה.

הכשרת עובדים היא המפתח העיקרי

הכשרת העובדים הנוכחיים, ואלה שיימשכו לעבוד בתחום הזה, היא המפתח להתמודדות עם הכישלונות שצוינו. הכלים שיקבלו בעת ההכשרה מכוונים לפתרון, וכשירותם אמורה להתעצם באופן אישי וארגוני. הכשרת העובדים היא ההשקעה הטובה ביותר שתביא לשינוי המצב. מתכונות הלמידה המוכרות הן:

- הכשרה אקדמית לתואר ראשון או שני.
- הכשרה לתואר רחב יותר, כמו עובדי קהילה, חברה ולמידת מבוגרים, בת שנה או שנתיים, לצורך קבלת תעודה.
- הכשרה בקורסים בודדים או במקבץ קורסים להכשרה-השתלמות מקצועית,
- וכן בימי עיון, סדנאות, סמינרים, 'סופי שבוע'.

מודולות אחדות לדוגמה:

1. גיוס לומדים נזקקים ללמידה.
2. גיוס שיתופי פעולה יישוביים, אזוריים ולאומיים.
3. קידום ופיתוח ערים לומדות/ אזורים לומדים.
4. היכרות עם ארגוני החברה האזרחית - פוטנציאל לשיתופי פעולה.
5. בניית תוכניות ללמידת מבוגרים.
6. התנסות במגוון של אסטרטגיות וטכניקות של הוראה-למידה למבוגרים.
7. היסטוריה, פילוסופיות ותאוריות בלמידת מבוגרים.
8. למידת מבוגרים - מבט משווה בעולם ובאזורים קרובים (הים התיכון).
9. פרקטיקום.

זרקור

פרדוקס הגלוקליזציה חובר אל פרדוקס ההכשרה. בשניהם יש פער בלתי מגושר עד כה בין הגלובלי לבין המקומי. הראשון מנסח היגדים גלובליים, מנוסחים בכלליות ומכוונים לקורפוס המדינות והארגונים החברתיים והתעשייתיים-עסקיים למיניהם ולסוגיהם. הפרדוקס השני שונה מקודמו בכך שיש לו הצעות ספציפיות, ואלה ממומשות בקורסי הכשרה והשתלמות במדינות שונות, ובהצלחה! הריחוק בעניין ההכשרה הוא בין 'העולם' לבין ישראל. מה שנעשה בעולם אינו זולג לישראל. יש חיץ בלתי עביר בנושא ההכשרה לעובדי חינוך ולמידת מבוגרים בארצנו. נביא להלן פרטים אחדים על האקדמיה של ה-ICAE, שהזכרתי במשפט אחד בתיאור טקס הפתיחה של הכינוס העולמי בשבדיה. ה'אקדמיה' שלהלן היא דוגמה לפריצת פרדוקס הגלוקליזציה, ובכך אולי נמצא כיוון גם לנו בישראל.

קטע 7: האקדמיה של המועצה הבינלאומית לחינוך מבוגרים

לסגור על למידה לאורך החיים

(ICAE ACADEMY OF LIFELONG LEARNING ADVOCACY IV - IALLA)

המטרה הכללית של האקדמיה היא לבנות מיומנויות של מחנכים ופעילים של תנועות חברתיות, במטרה לתמוך בחינוך ולמידת מבוגרים לשם שינוי; לגבש את ה-ICAE כרשת עולמית המחויבת למטרה זו, וזאת באמצעות קורס בפנימייה מדי שנה, המתמקד בסגור למען חינוך ולמידת מבוגרים.

המטרות הספציפיות

1. ליצור חזון מקיף של חינוך צעירים ומבוגרים, במסגרת הזכות ללמוד וקיום אזרחות פעילה, ולפתח קשרים עם הנושאים הגלובליים החשובים ביותר המשפיעים עכשיו על העולם.
2. לתמוך בעלייה של מנהיגות חדשה למען הרשת הגלובלית של מחנכי מבוגרים, המחויבים ועוברים הכשרה כדי לעבוד כצוות כלל עולמי למען ה-ICAE במיוחד.
3. להבטיח את התנועות החברתיות של למידה לאורך החיים.
4. לעקוב ולאפשר את מגעי הגומלין בקרב המשתתפים באקדמיה, כדי לקדם המשכיות של תהליך הלמידה על בסיס האפשרות לחלוק את הניסיונות לאחר סיום הקורס IALLA.

התוצרים מבחינת המשתתפים באקדמיה הם

- בעלי חזון רחב על למידת מבוגרים ועל דרכי פעולתה של החברה האזרחית, כחלק מהתהליך החינוכי ברמות השונות;
- מנהיגים בעלי מיומנויות מתקדמות, המסוגלים לעקוב אחר ההסכמים ותוכניות העבודה של הכינוסים הלאומיים והבינלאומיים;
- מחנכי מבוגרים בעלי הכשרה בסגור חדש על למידת מבוגרים לשם טיפוח למידת מבוגרים ברמה הלאומית, האזורית והגלובלית;
- בעלי מיומנויות נרכשות לעבודה בתיאום עם ארגוני החברה האזרחית ועם רשתות חברתיות ולעבודה בבניית רשתות;
- בעלי יכולת הטמעה של ניתוח קשרים הדדיים בתוך ומעבר לשדה של חינוך ולמידת מבוגרים;
- בעלי יכולת למידה ממאגרים בין-תרבותיים מגוונים בתוך ההקשר של העברות תרבותיות (culture translations).

תכנים ראשיים:

1. המכלול של ממשל גלובלי.
2. החברה האזרחית.
3. המדינה, החברה האזרחית והזכויות.
4. התנועות הגלובליות.
5. MDG ('עשור להשכלה' של אונסק"ו) והחברה האזרחית.
6. CONFINTEA VI, 2009.
7. השתתפות יצירתית ואסטרטגיות לסגור.

האם הכשרה כזאת אפשרית אצלנו?

האקדמיה היא ממוקדת ארגון, מטרות ומרחב. הארגון הוא המועצה הבינלאומית לחינוך מבוגרים, והמועצה מכינה את תומכיה, מפיצה, שליחיה, נאמניה, שהם עובדיה בעקיפין ולא שכירה.

המרחבים שלה הם הגלובלי, האזורי והלאומי. הנושא החוזר ונשנה בהכשרה באקדמיה הוא 'סנגור' (advocacy), מושג הכולל שידול, תמיכה, ניהול משא ומתן, גיוס, הוכחת תוצאות, יצירת קשרים נמשכים. המועצה הבינלאומית גייסה תקציב, מורים ומרצים ומאמנים; גיבשה תוכנית לימודים אינטנסיביות בפנימייה. משתתפי ששת המחזורים שלה עד כה באים בעיקר מאפריקה ומאסיה - קבוצות שנופו בקפדנות. לשונות הקורסים הם אנגלית וצרפתית, בקורסים נפרדים. התעודה היא של ה-ICAE.

האם זה אפשרי גם בישראל?

בישראל

פרדוקס הגלוקליזציה פועל בישראל - זוהי נקודת המוצא של מאמרנו. יש ניתוק מזוהה בין החזונות והניסוחים הגלובליים לבין מה שקורה ביומיום בזירה המקומית, על מרכיביה. האקדמיה של ה-ICAE היא בגדר חלום אצלנו. האקדמיה אינה פועלת במסגרת מארחת של אקדמית מוכרת, המעניקה תארים. היא מסמיכה את בוגריה, ויש לתעודה שלה מעמד בינלאומי נכבד ומוכר לעצמו. אצלנו, אין ל'אקדמיה' כזאת תקציב, ואין מעמד פורמלי לתעודה שהיא תוציא, גם אם מצויים בקרבנו המורים, המרצים והחונכים. העשייה בישראל, כפי שאנו מכירים אותה, דשה הרבה וזורה מעט. תוצאותיה הם הישגים שמשוועים להגברתם ולמעקב אחריהם. כדי לצאת ממצב דברים זה, יש להתאסף, לגבש ביקורת ולהחליף דעות שבחלקן אמורות לבוא ממקורות חוץ. מטרת המאמר הזה הייתה לפתוח פתח אל העולם סביבנו, במגמה לשלב ידיים ולגבש את הזירות המקומיות, לצאת למרחב החשיבה והעשייה החיוניות לכולנו.

עיקר שכחתי

גם מאמר זה ייכנס למאגר של מאמרים 'אקדמיים' ויופיע באכסניה שעיקרה אקדמי. השיח על המאמר יוכל להימשך, אבל יישאר נעול 'בקופסה' של השיח האקדמי, ותו לא. המצב העכשווי של חינוך המבוגרים בישראל זקוק לפריצת דרך, וזו תיתכן רק בשילוב של כל בעלי העניין בתחום זה. מי ייתן את התנופה הזאת - מישהו מבפנים או מבחוץ?